

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СУХОМЛИНСЬКОГО»**

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Інформаційно-методичні матеріали
з досвіду роботи РОСЧИСЛАВ Тетяни Вікторівни,
вчителя початкових класів комунального закладу
«Академічна гімназія Кропивницької міської ради»

*Друкується за рішенням науково-методичної ради
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(від 09 грудня 2024 року, протокол № 5)*

Формування екологічної компетентності учнів початкової школи. Інформаційно-методичні матеріали з досвіду роботи РОСЧИСЛАВ Тетяни Вікторівни, вчителя початкових класів комунального закладу «Академічна гімназія Кропивницької міської ради» / за наук. редак. Т. О. Пашанової. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2024. 56 с.

У посібнику представлений досвід роботи вчителя початкових класів комунального закладу «Академічна гімназія Кропивницької міської ради» Росчислав Тетяни Вікторівни з проблеми «Формування екологічної компетентності учнів початкової школи».

Видання містить добірки методів та прийомів, розробки проєктів та квестів, які спрямовані на формування екологічної компетентності молодших школярів відповідно до Державного стандарту початкової освіти. Теоретична інформація та приклади практичних завдань можуть легко інтегруватися в освітній процес початкової школи, оскільки орієнтовані на діяльнісний та інтегративний підходи.

Рецензенти:

- Кондратова В.В. завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук;
- Агеєва О.В. вчитель початкових класів комунального закладу «Ліцей «Вікторія-П» Кропивницької міської ради».

Відповідальний за випуск – Віталій ДМИТРУК

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
МАЛЕНЬКІ КРОКИ – ВЕЛИКІ ЗМІНИ. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЧЕРЕЗ ПРОЄКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	6
<i>Проект «Збережемо первоцвіти: вивчаємо та допомагаємо».....</i>	11
<i>Проект «Дбайливі захисники природи».....</i>	19
ЕКОЛОГІЧНІ ПРИГОДИ. ІНТЕГРАЦІЯ КВЕСТІВ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	38
<i>Вебквест «Вивчаємо природу та захищаємо планету».....</i>	42
ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні Україна має багато проблем, серед них особливо важливим є питання відновлення країни після війни та збереження навколишнього середовища. А отже постає складний вибір: як відбудувати зруйновану інфраструктуру та економіку, водночас дбаючи про збереження природи. Для досягнення сталого розвитку необхідний комплексний підхід, який включає не лише відновлення, але й переосмислення наших відносин з довкіллям. Значну роль у цьому процесі відіграє еколого-патріотичне виховання, яке сприяє формуванню свідомості про відповідальність кожного за майбутнє планети, а також допомагає учням зрозуміти, що збереження довкілля – це не лише екологічна необхідність, а й прояв патріотизму.

Наше довкілля перебуває під загрозою через два ключових виклики: відсутність знань про екологічні проблеми та байдуже ставлення до них. Екологічне невігластво, яке може бути спричинене недостатньою освітою, ігноруванням інформації або егоїстичним ставленням до природи, призводить до того, що люди не розуміють наслідків своїх дій. З іншого боку, нігілістичне ставлення до екологічних проблем проявляється у небажанні дотримуватися законів природи та брати відповідальність за свій вплив на довкілля.

Освіта відіграє вирішальну роль у подоланні екологічної кризи, масштаби якої досягли критичної точки внаслідок негативного впливу людської діяльності на довкілля. Сучасність ставить перед нами завдання виховати покоління, яке дбає про навколишнє середовище, адже саме в закладах освіти формується екологічна свідомість, розвивається критичне мислення і виховується відповідальність за майбутнє. Екологічно компетентна людина здатна не лише вирішувати вже існуючі проблеми, але й запобігати виникненню нових.

Навчання не лише розширює знання учнів про природу, але й формує в них глибоке розуміння взаємозв'язку людини та довкілля, стимулюючи відповідальність за збереження природних ресурсів. Саме тому педагогічна спільнота повинна спрямувати свої зусилля на подолання екологічного невігластва та екологічного нігілізму. А отже, необхідно трансформувати освітній процес, зробивши його екологічно орієнтованим: системна робота, спрямована на розвиток екологічної свідомості та навичок, необхідних для сталого розвитку.

Початкова школа відіграє визначальну роль у формуванні екологічної свідомості дитини. Саме в цей період закладаються основи екологічної культури, формується цілісний світогляд і система цінностей, пов'язаних зі ставленням до природи. Державний стандарт початкової освіти [5] визначає екологічну компетентність як ключову. Це означає, що учні мають не тільки знати про екологічні проблеми, але й вміти їх розв'язувати на практиці, враховуючи інтереси як окремої особистості, так суспільства загалом.

Закон України «Про освіту» [8] акцентує на тому, що знання про природу є невід'ємною частиною розвитку особистості, формуючи екологічну культуру і дбайливе ставлення до довкілля. У Концепції екологічної освіти України [11] зазначено, що вже у початковій школі діти отримують фундаментальні знання

про навколишній світ, розуміють взаємозалежність усіх живих організмів та наслідки людської діяльності для довкілля. Крім того, освітній процес має сприяти формуванню в учнів ціннісного ставлення до природи, розуміння її естетичної, пізнавальної та соціальної значимості.

Завдяки компетентнісному та діяльнісному підходам педагоги допомагають учням не просто запам'ятовувати інформацію, а й застосовувати її в реальному житті, формуючи в них предметні та ключові компетентності, необхідні для ефективного навігування в майбутньому. Метою компетентнісного підходу в екологічній освіті є розвиток в учнів здатності не лише розуміти природні процеси, а й емоційно сприймати природу, що спонукатиме до активних дій, спрямованих на її захист. Отож, виявляючи самостійність, ініціативність, творчість, розв'язуючи проблемні та практико орієнтовані завдання, аналізуючи життєві ситуації, здійснюючи дослідження, учні забезпечують можливість сформувати в собі екологічну компетентність, тобто здатність відповідально ставитися до довкілля.

Природничі науки є фундаментом для розвитку екологічної компетентності, проте ця компетентність виходить за межі одного лише природничого циклу. Інтегрований підхід, який передбачає використання наскрізних змістових ліній, дозволяє пов'язати екологічні аспекти з різними навчальними предметами: літературним читанням, математикою, мистецтвом, технологіями тощо. Таким чином, педагоги мають можливість органічно вплітати екологічні знання в свої уроки, демонструючи учням, яким чином стан навколишнього середовища впливає на всі сфери людського життя [2].

Щоб навчання було ефективним, завдання та вправи мають бути різноплановими: охоплювати широкий спектр тем, подаватися в різних форматах, викликати інтерес, містити як чітко визначені, так і відкриті для творчого мислення питання. Важливо, щоб завдання були практично орієнтовані, поєднували теоретичні знання з реальними екологічними проблемами та спонукали до застосування набутих знань у різних життєвих ситуаціях.

Отож, формування екологічної компетентності у молодших школярів є багатогранним процесом, який не може бути забезпечений виключно застосуванням окремої технології. Ефективність досягається шляхом інтеграції екологічного компонента до змісту усіх навчальних предметів та використання різноманітних педагогічних підходів.

МАЛЕНЬКІ КРОКИ – ВЕЛИКІ ЗМІНИ. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЧЕРЕЗ ПРОЄКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Метод проєктів є класичною педагогічною ідеєю, яка, завдяки постійному розвитку та адаптації до сучасних умов навчання та соціокультурного контексту, набуває рис інноваційної педагогічної технології, відповідаючи на актуальні потреби сучасної освіти. Його часто називають і методом, і технологією, оскільки активно розвивається завдяки своїй здатності ефективно поєднувати теоретичні знання з практичними навичками, що дозволяє учням не лише здобувати знання, а й розвивати критичне мислення, креативність та вміння працювати в команді.

Теоретичні засади методу проєктів були сформовані в США в кінці ХІХ століття. Дидактичні основи його впровадження розробили та обґрунтували американські педагоги Дж. Дьюї та його послідовники – В. Х. Кіпатрик, Е. Коллінгс, Е. Паркхерст [18].

Центральною ідеєю початкової школи Джона Дьюї був принцип «навчання через діяльність». Праця була не лише методом навчання, а й потужним мотиватором, який задовольняв природне бажання дітей до активності та творчості [18].

Завдяки здатності поєднати теоретичні знання з практичними навичками цей метод здобув широке розповсюдження у навчальних закладах США, Англії, Німеччини, Нідерландів та інших країн, а з 90-х років активно впроваджується і в школах України.

Незважаючи на те, що ідея проєктної діяльності виникла ще в 1920-х роках, її інноваційний потенціал дозволяє розглядати її як сучасну педагогічну технологію, яка успішно застосовується в Новій українській школі.

Проєктна діяльність – це не просто метод навчання, а й потужний інструмент розвитку особистості, який дозволяє учням розкрити свій потенціал, набути практичних навичок та підготуватися до життя в сучасному світі, де цінуються креативність, критичне мислення та здатність працювати в команді.

Державний стандарт початкової освіти підкреслює взаємозв'язок між двома ключовими компетентностями – екологічною та компетентністю галузі природничих наук, техніки і технологій. Екологічна компетентність передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів з розумінням важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства. Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити

висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження [5]. А отже, за умови використання активних методів навчання та, реалізуючи екологічні проєкти, можна забезпечити ефективне формування зазначених ключових компетентностей учнів початкової школи.

Залучення учнів початкової школи до проєктної діяльності є одним з ефективних способів реалізації діяльнісного підходу, що сприяє розвитку ключових компетентностей, наскрізних умінь дітей, набуттю ними досвіду агентності, застосуванню теоретичних знань на практиці, формуванню здібностей до самоосвіти та командної роботи [23].

Агентність – це вміння й здатність людини до цілепокладання, рефлексії й дії для того, щоб впливати на зміни у власному житті й у світі навколо [23]. Тобто передбачається баланс між дитячою ініціативою та дорослою підтримкою, коли учні мають можливість самостійно діяти, а педагог створює безпечний простір для їхнього розвитку, дослухається до їхніх думок і надає необхідну допомогу.

Проєктна робота – це не просто навчання, це також і всебічний розвиток дитини. Вона допомагає розширити кругозір, розвинути творчі здібності, навчитися працювати в команді та брати на себе відповідальність. Замість пасивного засвоєння готових знань, учні стають активними дослідниками, які самостійно шукають відповіді на цікаві питання.

Ключову роль у вдалій реалізації проєктного навчання відіграє вчитель. Саме він, спільно з учнями, визначає актуальні та цікаві теми для дослідження. За допомогою вміло поставлених відкритих запитань, педагог стимулює творче мислення учнів, допомагає їм перетворювати ідеї на конкретні дії та надає необхідну підтримку протягом усього процесу дослідження.

Звичайно, плануючи роботу над проєктом, варто пам'ятати також і про характеристики діяльнісного підходу: радісну, значущу, соціальну, активну та мотивуючу.

Соціальна – проєктна робота має бути командною, де вчитель допомагає учням працювати разом і підтримує дружню атмосферу.

Радісна – спільна робота над проєктом має бути не лише ефективною, а й викликати радість і позитивні емоції.

Значуща – проєкти мають бути не лише цікавими, а й відповідати актуальним потребам учнів, тобто мають бути значущими для них, стимулювати їхню інтелектуальну активність, мати в собі певний цікавий виклик і сприяти розвитку навичок співпраці та дослідження.

Активна – проєктна діяльність не лише робота вчителя, а й спільна творча діяльність усього класу. Важливо, щоб кожен учень відчував свою значущість і міг зробити свій вклад у спільну справу.

Мотивуюча – проєктна робота є багатогранним процесом, який не обмежується лише створенням кінцевого продукту. Це шлях самопізнання, розвитку та вдосконалення, який дозволяє не тільки реалізувати свої ідеї, а й отримувати задоволення від кожного етапу роботи, зменшувати страх помилок і зміцнювати віру у власні сили.

Перехід до компетентнісного підходу в освіті вимагає від учнів не тільки знань, а й умінь застосовувати їх на практиці. Проєктна діяльність якнайкраще відповідає цій вимозі, оскільки вона дозволяє учням розвивати широкий спектр компетентностей, необхідних для успішного життя в сучасному суспільстві.

Перехід до нової моделі освіти є необхідним кроком для адаптації до потреб сучасного суспільства. Школа стає центром розвитку особистості, де учні отримують знання, вміння та навички, необхідні для успішної самореалізації.

Ключова відмінність дослідження полягає в тому, що воно є процесом відкриття, тоді як проєктування – процесом створення. Дослідження розширює знання учнів, а проєктування застосовує їх для вирішення конкретних проблем.

Виконуючи завдання проєкту, молодші школярі не тільки здобувають нові знання, а й розвивають важливі життєві навички, такі як співпраця, критичне мислення, творчість та відповідальність. Активна взаємодія з природою та однолітками сприяє фізичному, психологічному та соціальному благополуччю дітей, формує в них націленість на здоров'я збереження та готовність до життя в суспільстві.

Проєктна діяльність – це захопливий процес, який передбачає співпрацю учнів, вчителів та батьків: від формулювання цікавої ідеї до створення унікального продукту – кожен його етап сприяє не тільки розвитку творчого потенціалу, а й навичок командної роботи. Молодші школярі мають можливість не тільки здобувати нові знання, але й реалізувати свої ідеї, демонструючи індивідуальність та оригінальність мислення.

На нашу думку, вдалим є погляд наукової спільноти The LEGO Foundation щодо етапів роботи над проєктом у початковій школі [23; 19]. Автори пропонують модель «5П+1П», яка включає в себе наступні етапи: проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація, підведення підсумків та продовження. Розглянемо зазначені етапи більш детально.

I етап – проблема. Щоб перетворити ідею в захопливий проєкт, потрібно почати з чітко сформульованих дослідницьких питань. Вони допомагають структурувати дослідження, знайти необхідну інформацію та отримати цікаві результати. Важливо заохочувати учнів до самостійного дослідження і підтримувати їхню ініціативу.

II етап – планування. Планування передбачає систематизацію наявних у учнів знань, життєвого досвіду та попередніх навчальних досягнень для подальшої роботи над завданням.

III етап – пошук інформації. Наступний крок – активне дослідження, під час якого відбувається збір інформації з різних джерел та проведення дослідів.

IV етап – продукт. На цьому етапі теоретичні знання немов оживають, трансформуючись в реальний продукт, створений спільними зусиллями учнів, батьків та вчителів. Відбувається не лише розвиток співпраці та взаємодії, дослідження набуває більшої значущості, демонструючи, як отримані знання можуть бути успішно застосовані на практиці.

V етап – презентація. Презентація – це не лише підсумок роботи над проектом, а й можливість для учнів продемонструвати свої досягнення, поділитися своїми ідеями та отримати зворотний зв'язок. Формат презентації може бути будь-яким, головне – щоб він дозволив учням почуватися впевнено і комфортно.

VI етап – підведення підсумків та продовження. Підводячи підсумки, учні не просто завершують роботу, а й занурюються у світ власних думок та емоцій, обмінюються враженнями з однокласниками та отримують натхнення для подальших відкриттів. Завдяки підтримці вчителя, вони можуть реалізувати свої найсміливіші ідеї та здобути унікальний досвід.

Щоб проектна діяльність стала справжнім трампліном для всебічного розвитку кожного учня, педагогу необхідно фасилітувати цей процес. Таким чином педагог стає не просто передавачем знань, а натхненником і провідником до якісних змін. Використовуючи відкриті запитання, він спонукає учнів до активного мислення, самостійного пошуку відповідей на цікаві виклики та вибудовування власних логічних ланцюжків. Таким чином розвивається не лише критичне мислення та творчі здібності молодших школярів, а й відбувається формування впевненості у своїх силах, розвитку ініціативності та готовності до співпраці [20].

Отже, для успішної реалізації проектної діяльності у початковій школі педагогам важливо:

- сприяти пробудженню і підтримці стійкого пізнавального інтересу учнів до досліджуваної теми через створення атмосфери інтриги, відкритих запитань та можливостей для самостійних відкриттів;
- заохочувати до здобуття нових знань, що сприятиме постійному інтелектуальному розвитку та розширенню світогляду;
- надавати учням умови, які заохочуватимуть маленьких дослідників виходити за межі вже відомого, не боячись помилитися, адже саме спроби й помилки часто ведуть до цікавих відкриттів;

- бути гнучкими у взаємодії з учнями;
- надавати учням можливість перетворити свої мрії та креативні ідеї на реальність, розвиваючи при цьому власний потенціал та відчуваючи задоволення від досягнутих результатів;
 - стимулювати творче мислення учнів, розвиваючи в них здатність ставити нестандартні запитання, висувати оригінальні гіпотези та шукати неординарні шляхи розв'язання проблем, тобто розвивати навички дослідника;
 - навчати юних здобувачів освіти фокусуватися на процесі, а не на кінцевому результаті;
 - стимулювати пізнавальну активність учнів за допомогою відкритих запитань, які спонукатимуть до глибоких роздумів та пошуку нових, оригінальних ідей [20; 23].

Проект
«Збережемо первоцвіти: вивчаємо та допомагаємо»

	Алгоритм	Навчальний проєкт
1	Тема, яка вивчається на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», програма, клас.	«Рослини навколо нас», «Як вивчати будову рослин? Мої спостереження». «Якими бувають рослини? Мої дослідження». «Як вирощувати рослини?» Типової освітньої програми колективу авторів під керівництвом О.Я. Савченко для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти. 1 клас.
2	Тема навчального проєкту.	Збережемо первоцвіти: вивчаємо та допомагаємо.
3	Обґрунтування актуальності теми проєкту.	Первоцвіти є одними з перших квітів, які з'являються після зими, тому вони є одним з перших вражень учнів про природу. Вивчення цих рослин дозволить дітям краще розуміти цикли природи та її різноманіття. Під час вивчення первоцвітів учні можуть зрозуміти важливість збереження біорізноманіття та ролі кожної людини в охороні природи. Це сприятиме формуванню екологічної свідомості та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Вивчення первоцвітів може сприяти розвитку навичок спостереження та творчості. Діти можуть стежити за змінами у рості та розвитку рослин, малювати їхнє зображення та виготовляти аплікації. Працюючи над проєктом збереження первоцвітів, учні навчаться бережливо ставитися до природи та рослинного світу, розвивати почуття відповідальності за долю живої природи. Проєкт може включати практичні дії, такі як вирощування первоцвітів або заходи з їх збереження у природному середовищі. Це дозволить дітям не лише вивчити теоретичні аспекти, а й застосувати отримані знання на практиці. Отже, проєкт «Збережемо Первоцвіти» є актуальним для учнів 1 класу, оскільки він сприяє їхньому ознайомленню з природою,

		розвитку екологічної свідомості, творчості та етичних цінностей, а також залучає до практичних дій для охорони природи.
4	Мета проєкту.	<p>Ознайомлення з різноманіттям первоцвітів, їхні особливості та умови існування.</p> <p>Розвиток уяви та сприяння формуванню інтересу до природи та її неповторної краси.</p> <p>Усвідомлення важливості первоцвітів для природи.</p> <p>Розуміння ролі первоцвітів у біорізноманітті та екосистемі.</p> <p>Виявлення впливу людської діяльності на знищення первоцвітів та їхніх середовищ існування.</p> <p>Розвиток почуття відповідальності за природу.</p> <p>Виховання бажання допомагати в збереженні та охороні первоцвітів та їхнього середовища існування.</p> <p>Сприяння формуванню почуття відповідальності за долю рослин та природи в цілому.</p> <p>Активна участь у процесі збереження первоцвітів – залучення дітей до практичних заходів з вирощування первоцвітів або збереження їх у природному середовищі.</p> <p>Поширення отриманих знань та досвіду на оточуючих.</p>
5	Тип проєкту.	Інформаційно-дослідницький.
6	Часові межі реалізації навчального проєкту.	4 тижні.
7	Ключове питання.	Як можна зберегти первоцвіти?
8	Тематичні питання.	<p>Чому зникають первоцвіти?</p> <p>Від кого їх необхідно захищати?</p> <p>Як ми можемо допомогти першим весняним квітам?</p>
9	Завдання проєкту.	<p>Привернути увагу учнів до екологічної проблеми – зникненню первоцвітів та зацікавити їх можливістю та реальністю розв'язання цієї проблеми.</p> <p>Направляти активну діяльність на усвідомлене збереження природи.</p> <p>Розвивати розуміння взаємозв'язків у природі і місця людини в них.</p>

		<p>Виховувати любов до рослинного світу. Формувати навички екологічно грамотної, моральної поведінки в природі.</p> <p>Ознайомити дітей з правилами поведінки на природі, уточнити екологічні заборони.</p> <p>Виховувати любов до рідної планети, підводити до розуміння її тендітної краси, формувати до неї дбайливе ставлення.</p> <p>Інформувати учнів про екологічну ситуацію в світі та про її вплив на здоров'я людей.</p> <p>Забезпечити безперервність екологічної освіти в системі школа – родина.</p>
10	<p>Ключові компетентності, спільні для всіх компетентностей вміння, які можна сформулювати в учнів під час роботи над даним проектом.</p>	<p>Комунікативні навички: Здатність висловлювати свої думки та ідеї щодо важливості збереження первоцвітів. Вміння слухати інших учасників групи та спілкуватися з ними.</p> <p>Співпраця та командний дух: Робота в команді для досягнення спільної мети – захисту первоцвітів. Розуміння важливості співпраці та взаємодопомоги у вирішенні проблем.</p> <p>Творчість та проблемне мислення: Пошук нестандартних рішень для захисту первоцвітів від негативного впливу. Розвиток уяви та творчих навичок для створення малюнків та інших матеріалів про природу.</p> <p>Самостійність та критичне мислення: Здатність працювати над завданнями самостійно, без постійної допомоги дорослих. Аналіз та оцінка інформації щодо важливості збереження первоцвітів.</p> <p>Відповідальність та етичність: Розуміння власної відповідальності за долю природи та планети в цілому. Виявлення поваги до живої природи та бажання її охороняти.</p>
11	<p>Предметні компетентності. (галузеві)</p>	<p>Природознавство: Розуміння важливості первоцвітів у природі та їхнього значення для екосистем. Виявлення здатності рослин до відновлення після пошкоджень та впливу людської діяльності на природу.</p>

		<p>Екологія: Розуміння проблеми знищення первоцвітів та її впливу на біорізноманіття. Виявлення основних факторів, які можуть загрожувати існуванню первоцвітів.</p> <p>Творчість: Створення малюнків та аплікацій, які демонструють красу та різноманіття первоцвітів. Розробка ідей і способів захисту та збереження первоцвітів у природі.</p> <p>Соціальні компетентності: Робота в команді для реалізації спільної мети – захисту первоцвітів. Виявлення емпатії та відповідальності за долю природи.</p> <p>Мовна компетентність: Розробка інформаційних матеріалів (листівок, плакатів) для широкого загалу про значення первоцвітів. Участь у публічних виступах та презентаціях проекту перед класом, батьками, учителями.</p>
12	Назви груп.	Садівники, журналісти, екологи, дизайнери, актори.
13	Завдання/система завдань та інструктивні матеріали для кожної групи учнів для виконання під час реалізації проєктної діяльності.	<p><i>Садівники</i> – визначення та особливості будови первоцвітів, умови їх існування.</p> <p><i>Журналісти</i> – пошук інформації про цілющі властивості первоцвітів; пошук легенд, пов'язаних з первоцвітами.</p> <p><i>Екологи</i> – визначення причин зникнення первоцвітів та пошук шляхів вирішення цих проблем.</p> <p><i>Дизайнери</i> – створення листівок про первоцвіти та їх значення, які можуть бути розповсюджені серед учнів школи.</p> <p><i>Актори (всі учні класу)</i> – розігрування сценок на тему «Збережемо первоцвіти!».</p>
14	Перелік джерел для опрацювання учнями. Список покликань на використані ресурси.	<p><i>1. Книги:</i> Наталія Кириленко «Малюнки та історії первоцвітів». «Первоцвіти: Книжка-розфарбовка для малят». Видавництво «АБАБАГАЛАМАГА».</p>

		<p>2. <i>Дитячі енциклопедії:</i> «Дивовижний світ рослин». Серія «Дитячі енциклопедії». «Дізнайся більше про первоцвіти». Дитяча енциклопедія «Маленький геній».</p> <p>3. <i>Відео та мультфільми:</i> «Пригоди квітів: Мультфільм про первоцвіти». «Веселі відкриття: Первоцвіти». Відео для дітей про життя і значення первоцвітів.</p> <p>4. <i>Графічні матеріали:</i> Малюнки та фотографії первоцвітів у формі картинок для кольорування. Малюнки-схеми з підписами для ознайомлення з будовою первоцвітів</p> <p>5. <i>Ігри та розвиваючі додатки:</i> «Гра про первоцвіти». Ігровий додаток для планшетів та смартфонів, що допомагає дітям вивчати та розрізняти види первоцвітів. «Відгадай квітку». Розвиваюча гра для навчання дітей розпізнавати та називати первоцвіти.</p> <p>6. <i>Екскурсії та навчальні заходи:</i> Відвідування парку, де можна побачити первоцвіти в природному середовищі.</p>
15	<p>Етапи проведення проєкту (підготовчий, практико-виконавчий, заключний) та їх змістове наповнення.</p>	<p>1. Підготовчий етап: Визначення цілей проєкту: Підвищення обізнаності дітей про важливість збереження природи та біорізноманіття через захист рослин, таких як первоцвіти. Пошук інформації: Учні досліджують інформацію про первоцвіти, їх властивості, значення у екосистемах та фактори, що їм загрожують. Планування: Визначення конкретних кроків, які потрібно зробити для досягнення цілей, включно з організацією заходів та залученням учасників. Практико-виконавчий етап: Заходи з підвищення обізнаності: <u>Група «Садівники»</u> висаджують цибулини первоцвітів (крокус, гіацинт, нарцис) у</p>

		<p>вазони і протягом 2-х тижнів спостерігають разом з усім класом як змінюється квітка; <u>Група «Журналісти»</u> шукають інформацію про властивості цих квітів, значення в природі та фактори, що їм загрожують. <u>Група «Екологи»</u> - пропонують шляхи вирішення проблеми зникнення первоцвітів. А саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> • екскурсій до місць зростання первоцвітів, • висаджування первоцвітів, • чищення територій від сміття. <p><u>Група «Дизайнери»</u> Створюють інформаційні матеріали: плакати, листівки про первоцвіти та їхнє значення, які можуть бути розповсюджені серед учнів школи.</p> <p>Заключний етап: Оцінка результатів: Аналіз того, наскільки успішно було досягнуто поставлені цілі та які позитивні зміни відбулися у сприйнятті дітьми проблеми збереження природи. Публічна презентація: Проведення виховного заходу «Збережемо первоцвіти», під час якого діти грають ролі перших весняних квітів і удосконалюють знання про квіти та розуміння того, що вони потребують захисту. Плани на майбутнє: Обговорення можливостей подальших кроків для підтримки ініціативи збереження первоцвітів та інших екологічних проєктів.</p>
16	<p>Очікувані результати (освітній продукт як результат роботи кожної групи). Покликання на інтерактивну книгу, створену за допомогою онлайн-сервісу Book Creator як результат роботи, наприклад, однієї з груп.</p>	<p>Результатом роботи над проєктом буде сформованість у дітей вміння працювати самостійно і в групах, досліджувати, порівнювати, співставляти, добирати матеріал для виконання завдання, творчо мислити, оцінювати, робити припущення, доводити, та аналізувати свою роботу й роботу однокласників; взаємодіяти протягом вирішення завдань. Учень практикує читацькі, мовленнєві та інформаційно-цифрові навички. Усвідомлює цінність внеску кожного у роботі над проєктом.</p>

		Також результатом діяльності буде презентація творчих робіт – групових проєктів (у довільній формі).
17	Критерії оцінювання освітнього продукту.	<p><u>Знання про первоцвіти:</u> Наявність інформації про види первоцвітів, їхні характеристики та значення у природі.</p> <p><u>Розуміння проблеми:</u> Розуміння існуючих для первоцвітів загроз та необхідність збереження квітів.</p> <p><u>Якість представлення:</u> Чіткість та логічність: Структурованість та послідовність презентації або матеріалу, що демонструється.</p> <p><u>Графічне оформлення:</u> Чи зрозуміло та привабливо виглядає листівка, плакат малюнки.</p> <p><u>Залучення учасників:</u> Активна участь: Рівень взаємодії та співпраці всіх учасників команди під час реалізації проєкту. Здатність до співпраці: Здатність дітей співпрацювати та розв'язувати проблеми як команда.</p> <p><u>Творчість:</u> Оригінальність: Наявність та оригінальність ідей та підходів до реалізації проєкту.</p> <p><u>Загальний враження:</u> Ефективність: Здатність проєкту вплинути на учнів та залучити їх до масштабних заходів щодо збереження первоцвітів.</p> <p><u>Естетика та привабливість:</u> Загальний вигляд та враження від проєкту.</p>
18	Критерії оцінювання діяльності дитини в групі.	<p><u>Співпраця та комунікація:</u> Активна участь: виявлення зацікавленості та ініціативи у спільній роботі над проєктом. Ефективна комунікація: Здатність висловлювати свої думки та слухати інших учасників групи.</p> <p><u>Виконання завдань:</u> Точність та вчасність: виконання відведених завдань у визначені терміни та з урахуванням вимог проєкту.</p> <p><u>Якість виконання:</u> рівень якості виконаної роботи, включно з оформленням та змістовністю.</p>

		<p><u>Лідерство та ініціатива:</u> Лідерські якості: здатність брати на себе відповідальність за частину проєкту та керувати груповою діяльністю. Ініціативність: виявлення ініціативи у пропозиціях нових ідей та способів реалізації проєкту.</p> <p><u>Креативність та творчість:</u> Творчий підхід: здатність думати креативно та пропонувати нестандартні рішення для вирішення проблем. Оригінальність: виявлення унікальних ідей та підходів до реалізації проєкту.</p> <p><u>Самостійність та самоорганізація:</u> Самостійність: здатність працювати над завданнями самостійно, без постійної допомоги вчителя або товаришів. Самоорганізація: вміння планувати свій час та ресурси для досягнення мети проєкту.</p>
19	Перелік використаних під час проєктної діяльності електронних засобів навчання, матеріалів та обладнання.	<p>Електронні засоби навчання:</p> <p>URL:https://www.youtube.com/watch?v=MukK0DDgCVQ</p> <p>URL:https://www.youtube.com/watch?v=SRYNpHeQpiA</p> <p>URL:https://www.youtube.com/watch?v=3P7OB1LAbto</p> <p>URL:https://www.youtube.com/watch?v=4MF_qWc378Y</p> <p>URL:https://www.youtube.com/watch?v=w0EigEdJdgg</p> <p>URL:https://www.youtube.com/watch?v=96jwZ0zQSX4</p> <p>URL:https://www.youtube.com/watch?v=Hy2fXcrSxzY</p> <p><u>Матеріали:</u> Кольорові малюнки та плакати з зображенням різних видів первоцвітів для використання в презентаціях та на стендах. Матеріали для творчих завдань, такі як кольоровий папір, фарби, пензлі, щоб створити малюнки первоцвітів.</p>

		<p><i>Обладнання:</i> Комп'ютери, телевізор для перегляду відео та презентацій. Смартфон для фотографування та документування робіт дітей під час проєкту.</p> <p><i>Інше:</i> Зразки різних видів первоцвітів (сухі зразки або фотографії) для вивчення їхньої будови та характеристик. Книги та довідкові матеріали про рослини та біорізноманіття для додаткового читання та дослідження.</p>
20	Дошка візуалізації навчального проєкту (покликання).	http://surl.li/graxtd

Проєкт
«Дбайливі захисники природи»

	Алгоритм	Навчальний проєкт
1	Тема, яка вивчається на уроках інтегрованих курсів «Я досліджую світ» та «Мистецтво», програма, клас.	<p>1) «Що таке природа і як ми можемо її захистити?», «Чому не можна смітити?», «Збережемо наші ліси та парки!», «Дбайливе ставлення до тварин і рослин», 1 клас.</p> <p>2) «Чиста вода – запорука здоров'я: як ми можемо берегти водойми?», «Чисте повітря для всіх: як дбати про навколишнє середовище?», «Як і чому потрібно сортувати сміття?», «Природа і ми: навіщо нам дерева?», 2 клас.</p> <p>3) «Як людина може впливати на довкілля?», «Тварини в небезпеці: як їм допомогти?», «Економія природних ресурсів: чому це важливо?», «Зелена планета: як зберегти природу для майбутніх поколінь?», 3 клас.</p> <p>4) «Проблеми довкілля та їх вирішення: що можемо зробити ми?», «Як зменшити кількість відходів: відновлення, повторне використання, переробка», «Червона книга України: чому деякі тварини і рослини зникають?», «Екологічні дії – важливий внесок кожної людини», 4 клас.</p> <p><i>За Типовою освітньою програмою колективу авторів під керівництвом</i></p>

		<i>О. Я. Савченко для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти.</i>
2	Тема навчального проєкту.	Тема проєкту: «Дбайливі захисники природи»
3	Обґрунтування актуальності теми проєкту.	Екологічна свідомість формується у дітей з раннього віку, тому важливо зацікавити молодших школярів турботою про довкілля. Проєкт має на меті навчити учнів початкових класів основам екологічного виховання через прості практичні завдання.
4	Мета проєкту.	Формування в учнів початкових класів екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи через ознайомлення з основними принципами охорони довкілля, розвиток навичок колективної діяльності, а також виховання дбайливого ставлення до навколишнього середовища та природних ресурсів. Проєкт спрямований на розвиток в учнів умінь застосовувати отримані знання на практиці та впроваджувати екологічні дії в повсякденному житті.
5	Тип проєкту.	Інформаційно-дослідницький.
6	Часові межі реалізації навчального проєкту.	4 тижні.
7	Ключове питання.	Як ми можемо допомогти природі та захистити довкілля, починаючи з наших щоденних дій?
8	Тематичні питання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке екологія? Чому вона важлива для нашого життя? 2. Які основні екологічні проблеми існують у нашому регіоні? 3. Як діяльність людини впливає на навколишнє середовище? 4. Які види рослин і тварин є рідкісними або зникаючими? Що ми можемо зробити для їхнього захисту? 5. Які практичні дії можемо зробити для збереження води та енергії у повсякденному житті? 6. Як правильно сортувати сміття? Чому це важливо?

		<p>7. Які екологічні ініціативи та проєкти існують у нашій школі або громаді?</p> <p>8. Які засоби можна використовувати для підвищення екологічної свідомості серед однокласників і родини?</p> <p>9. Як природа впливає на наше здоров'я та добробут?</p> <p>10. Які творчі способи можна використати для поширення знань про захист довкілля серед інших?</p>
9	Завдання проєкту.	<ul style="list-style-type: none"> • Ознайомити учнів із основними поняттями екології та важливістю збереження природи. • Розвинути відповідальність за власні дії, які впливають на довкілля. • Стимулювати активну участь дітей у природоохоронній діяльності через цікаві та прості завдання.
10	Ключові компетентності, спільні для всіх компетентностей вміння, які можна сформулювати в учнів під час роботи над даним проєктом.	<p><i>1. Екологічна компетентність.</i> Учні отримують знання про важливість охорони природи, вчать відповідально ставитися до навколишнього середовища, отримують базові знання про екосистеми, ресурси та екологічні проблеми, а також розвивають навички дбайливого ставлення до природи та виконання практичних дій для її збереження.</p> <p><i>2. Інформаційно-цифрова компетентність.</i> Під час роботи над проєктом учні можуть користуватися різними джерелами інформації (книги, Інтернет), вчать аналізувати дані, шукати факти про природу та проблеми екології. Використання презентацій або інших цифрових інструментів розвиває навички роботи з технологіями.</p> <p><i>3. Соціальна і громадянська компетентність.</i> Проєкт заохочує учнів до співпраці, роботи в групах, вчить взаємодіяти, обговорювати і приймати рішення спільно. Це розвиває почуття відповідальності за свої дії, а також розуміння власної важливості та важливості колективних зусиль у захисті природи.</p> <p><i>4. Уміння вчитися впродовж життя.</i></p>

		<p>Під час роботи над проектом діти вчаться самостійно досліджувати нову інформацію, ставити питання та шукати відповіді на цікаві виклики, що стимулює пізнавальну активність і розвиває критичне мислення.</p> <p><i>5. Здоров'язбережувальна компетентність.</i> В межах проекту учні можуть дізнатися про вплив екології на здоров'я людини, важливість чистого повітря, води та продуктів. Це сприяє формуванню у дітей розуміння: збереження природи – збереження власного здоров'я.</p> <p><i>6. Комунікативна компетентність.</i> Учні розвивають навички спілкування під час презентації своїх ідей, обговорення результатів досліджень і пояснення однокласникам важливості екологічних дій. Вони вчаться формулювати думки та переконливо їх висловлювати.</p> <p><i>7. Ініціативність і підприємливість</i> Участь у проекті може заохотити дітей до прояву ініціативи, створення власних екологічних акцій або заходів. Це сприяє формуванню підприємницького підходу до вирішення проблем.</p> <p>Проект також допомагає розвивати культурну компетентність через креативні завдання, спрямовані на створення плакатів, малюнків або інших творчих робіт на тему захисту природи.</p>
11	Предметні (галузеві) компетентності.	<p><i>1. Природничо-наукова компетентність.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Розуміння взаємодії між природними компонентами (рослини, тварини, ґрунт, вода, повітря). • Ознайомлення з поняттями екології, біорізноманіття, охорони довкілля. • Вміння проводити прості досліди та спостереження за природою (зміни в природі, вплив людської діяльності на довкілля). <p><i>2. Проектно-дослідницька компетентність.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Навички формулювання питань, визначення мети та завдань дослідження.

- Здатність планувати та організовувати етапи проєкту (підготовка матеріалів, вибір методів дослідження, проведення екологічних акцій).

- Оцінка результатів діяльності, підготовка висновків на основі виконаної роботи.

- Вміння проводити дослідження навколишнього середовища (спостереження за рослинами, тваринами, станом води тощо).

3. Технологічна компетентність.

- Використання інструментів і технологій для збору даних (фотоапарат, програми для презентацій, таблиці).

- Навички створення візуальних матеріалів (плакати, діаграми, малюнки), що допомагають у презентації результатів проєкту.

- Використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку інформації та представлення результатів (презентації, відео, інфографіка).

4. Комунікативна компетентність.

- Вміння чітко та зрозуміло презентувати результати проєкту перед однокласниками, батьками або на шкільних заходах.

- Розвиток навичок співпраці у групі: обговорення ідей, прийняття рішень, розподіл завдань між учасниками проєкту.

- Здатність вести діалог, висловлювати свої думки та аргументувати свою позицію щодо екологічних питань.

5. Соціальна та громадянська компетентність.

- Усвідомлення своєї ролі як члена суспільства у збереженні природи.

- Відповідальне ставлення до власної діяльності, яка впливає на природу та довкілля.

- Формування навичок волонтерської діяльності та участі в екологічних ініціативах (прибирання територій, садження дерев, сортування сміття).

- Залучення учнів до соціально-екологічних проєктів, що спрямовані на покращення навколишнього середовища.

6. Математична та логічна компетентність.

- Використання математичних знань для аналізу даних: підрахунок кількості відходів, визначення кількості посаджених дерев, тощо.

- Вміння аналізувати та інтерпретувати екологічну інформацію за допомогою чисел та графіків.

7. Емоційно-ціннісна компетентність.

- Формування позитивного ставлення до природи, емоційної відповідальності за її стан.

- Розвиток особистісних цінностей, пов'язаних із турботою про живі організми та ресурси планети.

- Формування етичного відношення до природи через участь у проєктних заходах.

8. Креативна компетентність.

- Стимулювання творчого підходу до вирішення екологічних проблем.

- Використання креативних ідей для розробки екологічних ініціатив, плакатів, акцій, проєктів щодо захисту довкілля.

- Розвиток творчих здібностей у процесі виготовлення екопоробок або малюнків на тему охорони природи.

9. Естетична компетентність.

- Виховання естетичного смаку через спостереження за красою природи.

		<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток естетичної чутливості до навколишнього середовища, створення гармонійного простору. <p><i>10. Здоров'язбережувальна компетентність.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Формування уявлення про зв'язок між чистотою довкілля та здоров'ям людини. • Усвідомлення важливості підтримання екологічної чистоти для фізичного та емоційного благополуччя особистості. <p>Робота над проектом «Дбайливі захисники природи» допоможе учням не лише здобути екологічні знання, а й розвинути важливі проектно-галузеві компетентності, які стануть основою для їхнього подальшого навчання та відповідального ставлення до навколишнього світу.</p>
12	Назви груп.	«Лісові друзі», «Водні краплинки», «Чисте повітря», «Рятівники тварин», «Сміттєві чарівники», «Сонячні промені», «Екологічні дослідники», «Захисники планети».
13	Завдання/система завдань та інструктивні матеріали для кожної групи учнів для виконання під час реалізації проектної діяльності.	<p>«Лісові друзі»: група, яка дбає про ліси, дерева та рослини.</p> <p>«Краплинки»: група, яка вивчає та захищає водойми та воду.</p> <p>«Чисте повітря»: група, що досліджує і захищає чистоту повітря.</p> <p>«Рятівники»: група, що займається турботою про тварин і птахів.</p> <p>«Чарівники»: група, яка вчиться правильно сортувати сміття та зменшувати відходи.</p> <p>«Сонячні промені»: група, яка досліджує, як використовувати енергію сонця і берегти ресурси.</p> <p>«Екологічні дослідники»: група, яка досліджує проблеми природи і шукає шляхи їх вирішення.</p> <p>«Захисники планети»: група, яка вивчає, як захистити нашу планету від забруднення і знищення.</p>

14	Перелік джерел для опрацювання учнями. Список покликань на використані ресурси.	<p><i>Відеоуроки на тему охорони природи:</i> URL: https://www.youtube.com/watch?v=CqL5xSixcFA) URL: https://www.youtube.com/watch?v=4iMf1c87zjc&t=11s) <i>Анімаційні відео про тваринний і рослинний світ, екологічні проблеми:</i> URL: https://www.youtube.com/watch?v=-JAULBwjTRg) <i>Анімаційні відео про тваринний і рослинний світ, екологічні проблеми.</i> URL: https://www.youtube.com/watch?v=-JAULBwjTRg) <i>Мультимедійні програми та платформи:</i> - інтерактивні завдання та ігри, що допомагають вивчати екологічні теми. URL: https://learningapps.org/watch?v=pwxwz76cj24) - онлайн-книги та аудіокниги на екологічну тематику (можна використовувати для групових читань або індивідуального ознайомлення). URL: https://www.youtube.com/watch?v=m7hZqYa-9cg</p>
15	Етапи проведення проєкту (підготовчий, практико-виконавчий, заключний) та їх змістове наповнення.	<p>1. Підготовчий етап. Мета: ознайомити учнів з проєктом, зацікавити темою охорони природи. Діяльність:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проведення вступної бесіди про природу та її захист; • пояснення мети проєкту, що учні стануть «захисниками природи»; • розподіл учнів на групи; • визначення теми кожної групи, обговорення можливих ідей. <p>2. Планувальний етап. Мета: спланувати діяльність кожної групи, обговорити завдання та етапи роботи. Діяльність:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розробка плану дій для кожної групи (що вони досліджуватимуть, які завдання виконуватимуть);

- визначення інструментів та матеріалів для роботи (книжки, ресурси в інтернеті, плакати, фарби тощо);
- обговорення можливих форм презентації результатів (малюнки, доповіді, плакати, виступи).

3. Дослідницький етап.

Мета: проведення досліджень та збирання інформації.

Діяльність:

- учні у своїх групах проводять спостереження за природою: досліджують дерева, тварин, воду тощо;
- збір інформації про стан довкілля, проблеми забруднення;
- виконання творчих завдань: виготовлення плакатів, малюнків або аплікацій на тему захисту природи;
- проведення екоакції: прибирання на території школи чи класу, саджання квітів.

4. Аналітичний етап.

Мета: аналіз зібраної інформації та підготовка до презентації результатів.

Діяльність:

- обговорення в групах отриманих результатів: що вони дізналися про природу та її захист.
- підготовка виступів та матеріалів для презентації (розповіді, вірші, малюнки).
- створення колективного плакату «Дбайливі захисники природи», на якому кожна група може представити свою частину.

5. Презентаційний етап.

Мета: презентація результатів проєкту перед класом або батьками.

Діяльність:

- представлення кожною групою своєї частини проєкту (наприклад, розповідь про свої дослідження, демонстрація малюнків чи плакатів);
- проведення виставки робіт учнів (малюнки, аплікації, плакати);
- організація мінівиступу, де учні можуть поділитися своїми враженнями від участі у проєкті.

		<p>6. Підсумковий етап. Мета: оцінити досягнення проєкту та підвести підсумки. Діяльність:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення результатів проєкту: що нового учні дізналися про природу і як вони можуть захищати її у майбутньому; • вручення подяк або сертифікатів учасникам проєкту як символічного заохочення; • підведення підсумків щодо важливості щоденної турботи про природу.
16	<p>Очікувані результати (освітній продукт як результат роботи кожної групи). Покликання на створений продукт як результат роботи, наприклад, однієї з груп.</p>	<p>«Лісові друзі». <i>Освітній продукт:</i> плакат або альбом з малюнками про дерева та рослини, які потрібно захищати. Коротка усна презентація про важливість лісів для життя планети. <i>Очікуваний результат:</i> розрізнення видів дерев, розуміння їхнього значення для довкілля та людей.</p> <p>«Краплинки». <i>Освітній продукт:</i> створення плакату або постеру «Чиста вода – здорова планета» з малюнками водойм та порадами щодо економії води. <i>Очікуваний результат:</i> розуміння учнями важливості води для всього живого та вміння економити водні ресурси.</p> <p>«Чисте повітря». <i>Освітній продукт:</i> плакат з малюнками про те, як можна захистити чистоту повітря (наприклад, садження дерев, уникнення спалювання сміття). <i>Очікуваний результат:</i> отримання знань про важливість чистого повітря та навичок щодо покращення його якості.</p> <p>«Рятівники». <i>Освітній продукт:</i> колаж або стінгазета про тварин, яких потрібно захищати, із доданими фотографіями або малюнками. Презентація про важливість збереження тваринного світу. <i>Очікуваний результат:</i> учні вчать цінувати тварин, розуміти їхню роль в екосистемі та важливість їхнього захисту.</p>

«Чарівники».

Освітній продукт: створення інструкцій із сортування сміття у вигляді плакату або аплікації. Проведення акції зі збирання сміття на території школи.

Очікуваний результат: усвідомлення учнями проблеми утилізації сміття, навчання його правильного сортування та розуміння, як зменшити кількість відходів.

«Сонячні промені».

Освітній продукт: плакат із малюнками про енергію сонця та інші альтернативні джерела енергії. Вірш або коротка пісенька про важливість збереження енергії.

Очікуваний результат: отримання знань про сонячну енергію та навчання збереження енергії у повсякденному житті.

«Екологічні дослідники».

Освітній продукт: презентація у вигляді малюнків або короткого фільму (за допомогою вчителя), де учні демонструють свої спостереження за природою і дослідження екологічних проблем.

Очікуваний результат: вміння проводити прості дослідження природи, розвиток спостережливості та аналітичних навичок.

«Захисники планети».

Освітній продукт: плакат із закликами до захисту планети та порадами, що можуть допомогти кожному (економія води, сортування сміття, догляд за тваринами тощо).

Очікуваний результат: сформованість основ екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи.

Загальні очікувані результати для всіх груп:

- формування екологічної свідомості (учні зрозуміють важливість захисту природи та кожен із них усвідомить свою роль у цьому процесі);

- розвиток навичок співпраці (робота в групах допоможе учням навчитися

		<p>співпрацювати, обговорювати ідеї та спільно досягати результатів);</p> <ul style="list-style-type: none"> • креативний розвиток (творчі завдання: малювання, виготовлення плакатів, створення аплікацій тощо, стимулюватимуть розвиток креативності учнів); • презентаційні навички (учні вчать презентувати свої дослідження та відкриття, що допоможе їм у майбутньому розвивати комунікаційні навички). <p>Ці освітні продукти сприятимуть не лише засвоєнню знань, а й формуванню ціннісного ставлення до природи та навколишнього середовища.</p>
17	Критерії оцінювання освітнього продукту.	<p><i>1. Участь у груповій роботі:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - активність та ініціативність під час роботи в групі; - співпраця з іншими учнями, допомога однокласникам; - внесок кожного учасника у загальний результат групи. <p style="text-align: center;"><u>Оцінювання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - високий рівень: учень активно бере участь, допомагає однокласникам, ініціює нові ідеї; - середній рівень: учень виконує свої завдання, працює з групою, але без прояву ініціативи. - низький рівень: учень пасивно бере участь, потребує постійного контролю та допомоги. <p><i>2. Якість виконання завдання групи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - повнота та правильність виконаних завдань; - відповідність тематиці проекту (захист природи, екологія); - творчий підхід до виконання завдань (малюнки, плакати, аплікації). <p style="text-align: center;"><u>Оцінювання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - високий рівень: завдання виконане повністю, із творчим підходом та дотриманням тематики;

- середній рівень: завдання виконане, але частково або без належної уваги до деталей;
- низький рівень: завдання виконане не повністю або без дотримання вимог проекту.

3. Презентація результатів:

- чіткість і зрозумілість презентації (усна чи візуальна);
- співпраця всіх членів групи під час презентації;
- оригінальність і креативність під час представлення результатів (малюнки, вірші, виступи).

Оцінювання:

- високий рівень: презентація чітка, добре структурована, всі учасники групи беруть участь, демонструється творчий підхід;
- середній рівень: презентація зрозуміла, але не всі учасники беруть активну участь, або є недостатня кількість креативних ідей.
- низький рівень: презентація незрозуміла або хаотична, участь тільки одного-двох учасників.

4. Екологічна свідомість:

- розуміння основних ідей проекту (екологія, захист природи);
- усвідомлення важливості збереження природи та бажання діяти для її захисту;
- вміння застосовувати знання у повсякденному житті (наприклад, сортування сміття, економія води).

Оцінювання:

- високий рівень: учень добре засвоїв екологічні знання, може пояснити важливість захисту природи і застосовує ці знання на практиці;
- середній рівень: учень зрозумів основні ідеї, але застосовує їх неповністю або з помилками;
- низький рівень: учень не розуміє основних ідей або не проявляє зацікавленості в їх застосуванні.

		<p><i>5. Творчість та креативність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - використання різноманітних технік і матеріалів (малюнки, аплікації, моделі тощо); - оригінальність у підході до завдання; - вміння представити ідеї креативно та цікаво. <p style="text-align: center;"><u>Оцінювання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - високий рівень: учень демонструє оригінальність і використовує різноманітні творчі підходи до виконання завдання; - середній рівень: учень виконує завдання з певною часткою творчості, але використовує обмежений набір технік; - низький рівень: робота виконана без творчого підходу, мінімальна оригінальність. <p><i>б. Самостійність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність учня самостійно виконувати завдання; - ініціатива під час виконання завдання без постійної допомоги з боку вчителя. <p style="text-align: center;"><u>Оцінювання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - високий рівень: учень працює самостійно, виконує завдання ініціативно та вчасно; - середній рівень: учень виконує завдання самостійно, але потребує інструкцій чи підказок; - низький рівень: учень виконує завдання тільки за допомогою вчителя або інших учнів. <p style="text-align: center;"><u>Підсумкове оцінювання:</u></p> <p>Кожен учень та група можуть отримати жетони за кожним критерієм (наприклад, від 1 до 3). За результатами оцінювання учні отримують підсумкову оцінку за проєкт, враховуючи участь у груповій роботі, презентації, екологічну свідомість та творчий підхід.</p>
18	Критерії оцінювання діяльності дитини в групі.	<p><i>1. Активність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - учень бере активну участь у групових обговореннях та завданнях; - пропонує ідеї, проявляє ініціативу в роботі;

- готовий допомагати однокласникам та брати на себе відповідальність за виконання окремих завдань.

Оцінювання:

- високий рівень: учень постійно проявляє ініціативу, активно працює в групі, пропонує нові ідеї;
- середній рівень: учень бере участь у роботі, але не завжди проявляє ініціативу;
- низький рівень: учень рідко бере участь або взагалі не проявляє активності.

2. Співпраця:

- учень уміє працювати в команді, слухає і враховує думки інших;
- підтримує однокласників, допомагає вирішувати завдання спільно;
- не створює конфліктів у групі, проявляє толерантність.

Оцінювання:

- високий рівень: учень активно співпрацює з іншими, сприяє злагодженій роботі групи;
- середній рівень: учень співпрацює, але іноді йому потрібні підказки або додаткова мотивація;
- низький рівень: учень рідко співпрацює або не може працювати з групою без допомоги.

3. Індивідуальний внесок:

- виконує свою частину завдань якісно та вчасно;
- вносить свій вклад у створення кінцевого продукту групи (малюнок, плакат, презентація тощо);
- бере відповідальність за власні завдання у проєкті.

Оцінювання:

- високий рівень: учень виконує свої завдання на високому рівні, його внесок значний і важливий для групи;

- середній рівень: учень виконує свої завдання, але потребує підтримки з боку вчителя або інших членів групи;

- низький рівень: учень виконує завдання не повністю або неякісно, вимагає постійної допомоги.

4. Творчість:

- проявляє креативний підхід до вирішення завдань (оригінальні ідеї, нестандартні рішення);

- використовує різні матеріали і техніки для виконання творчих завдань (малюнки, аплікації, постери тощо);

- створює цікаві, естетично привабливі продукти.

Оцінювання:

- високий рівень: учень демонструє високий рівень креативності, використовує різноманітні творчі методи;

- середній рівень: учень проявляє творчість, але використовує стандартні методи та матеріали;

- низький рівень: учень рідко проявляє творчий підхід або використовує мінімум матеріалів та методів.

5. Відповідальність:

- учень відповідально ставиться до своїх завдань та доручень;

- завжди вчасно виконує свої завдання та дотримується домовленостей з групою;

- учень самостійно працює над своїми завданнями без постійного контролю вчителя.

Оцінювання:

- високий рівень: учень завжди відповідальний і самостійний, виконує завдання вчасно;

- середній рівень: учень відповідальний, але іноді потребує нагадувань або допомоги.

- низький рівень: учень часто не виконує завдання вчасно або потребує постійного нагляду.

		<p><i>б. Знання та розуміння теми:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - учень добре розуміє тему проєкту (захист природи, екологія) та може пояснити свої ідеї; - використовує знання про екологію у виконанні завдань; - ділиться інформацією з однокласниками та обговорює проблеми захисту природи. <p style="text-align: center;"><u>Оцінювання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - високий рівень: учень демонструє глибоке розуміння теми, активно обговорює її та застосовує знання на практиці. - середній рівень: учень має базове розуміння теми, але потребує додаткових пояснень; - низький рівень: учень демонструє слабе розуміння теми або не проявляє інтересу до неї. <p style="text-align: center;"><u>Підсумкова оцінка:</u></p> <p>Учні можуть отримати жетони за кожним критерієм (наприклад, від 1 до 3), що допоможе скласти загальну картину про їхню діяльність у групі. Це сприятиме розвитку в них як навчальних, так і соціальних компетенцій, важливих для командної роботи та екологічної свідомості.</p>
19	<p>Перелік використаних під час проєктної діяльності електронних засобів навчання, матеріалів та обладнання.</p>	<p>Електронні засоби навчання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інтерактивні презентації для ознайомлення з темами екології, охорони природи та її ресурсів. URL: https://naurok.com.ua/prezentaciya-ohorona-prirodi-286822.html 2. Відеоматеріали: Відеоуроки на тему охорони природи: URL: https://www.youtube.com/watch?v=CqL5xSixcFA URL: https://www.youtube.com/watch?v=4iMf1c87zjc&t=11s 3. Анімаційні відео про тваринний і рослинний світ, екологічні проблеми URL: https://www.youtube.com/watch?v=-JAULBwjTRg 4. Мультимедійні програми та платформи: <ul style="list-style-type: none"> - інтерактивні завдання та ігри, що допомагають вивчати екологічні теми

URL: <https://learningapps.org/watch?v=pwxwz76cj24>

- онлайн-книги та аудіокниги на екологічну тематику (можна використовувати для групових читань або індивідуального ознайомлення).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m7hZqYa-9cg>

Матеріали для роботи над проєктом.

Дидактичні матеріали:

- набір карток із зображенням рослин, тварин та екосистем.
- картки для сортування сміття та визначення видів відходів.

Робочі аркуші:

- розмальовки на тему природи та екології;
- тести та завдання для перевірки знань учнів про природоохоронну діяльність.

Екологічні плакати та постери для обговорення важливості збереження природи.

Матеріали для творчості:

- папір, фарби, фломастери, кольоровий картон для створення плакатів та аплікацій на тему природи;
- природні матеріали (листя, квіти, гілочки) для створення креативних виробів.

Обладнання:

- інтерактивна дошка або проектор для показу відео, презентацій та роботи з інтерактивними завданнями;
- комп'ютери, планшети або ноутбуки для роботи в групах над проєктом або використання інтерактивних навчальних платформ;
- мікроскопи та збільшувальні скельця для спостереження за природними об'єктами (листя, комахи тощо);
- картонні коробки для сортування сміття (для практичних занять на тему утилізації відходів).

Література (прикладі книг):

- Марина Вязовська «Червона книга України для дітей». Книга розповідає про

		<p>рідкісні та зникаючі види тварин і рослин України, подаючи інформацію у доступній для дітей формі.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Микола Гордієнко «Як допомогти планеті: посібник для дітей». Практичний посібник, який знайомить дітей з екологічними проблемами та пропонує прості, але важливі кроки для збереження довкілля. • Оксана Левченко «Дітям про екологію: цікаві факти про природу». Ця книга призначена для молодших школярів, надаючи їм барвисті ілюстрації та цікаву інформацію про екологічні проблеми. • Кирило Казанцев, Олена Малахова «Живий світ» (серія дитячих енциклопедій). Серія енциклопедій, що знайомить дітей з різноманіттям тваринного та рослинного світу і пояснює їх значення в екосистемах. • Тетяна Каплун «Книга природи для дітей». Інтерактивна книга, яка допомагає дітям краще зрозуміти природні процеси через ігрові завдання та цікаві факти. <p><i>Інтернет-ресурси:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Екологічні веб-сайти для дітей: <ul style="list-style-type: none"> - Екозавгук – інтерактивний сайт для дітей, що розповідає про екологію та захист природи в ігровій формі. - «Довкілля для дітей» – сайт, де можна знайти ігри, факти та матеріали на екологічну тематику. • Віртуальні екскурсії: <ul style="list-style-type: none"> - національні парки України, природні заповідники (доступні на різних освітніх сайтах або через ютуб). <p>Ці засоби сприятимуть інтерактивному та цікавому проведенню проєкту, допоможуть учням засвоїти екологічні знання та розвинути навички командної роботи.</p>
20	Дошка візуалізації навчального проєкту (покликання).	http://surl.li/omdfsj

ЕКОЛОГІЧНІ ПРИГОДИ. ІНТЕГРАЦІЯ КВЕСТІВ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Майбутнє нашої планети безпосередньо залежить від того, наскільки успішно ми зможемо виховати в учнів повагу до природи, відповідальність за її стан та здатність до співпереживання всьому живому. Екологічна освіта та виховання – це фундамент на якому будується екологічна культура.

Екологічна культура – це рівень сприйняття природи людиною, оцінка її місця у світі та ставлення до екології, вона спрямована на будівництво ладу в навколишньому середовищі і виховання високих гуманістичних цінностей та орієнтирів у особи [13].

Інтеграція України в глобальний освітній простір та виклики сучасного суспільства стимулюють пошук нових педагогічних технологій, спрямованих на формування компетентної особистості, здатної успішно адаптуватися в сучасному світі. А отже, сучасна українська освіта орієнтована не просто на передачу знань, нова освітня модель підкреслює важливість розвитку в учнів здатності до самостійного мислення, прийняття рішень та критичного оцінювання власних дій.

Сьогодні Інтернет та різноманітні гаджети стали невід'ємною частиною повсякденного життя, доступ до інформації стає все більш широким, технології розвиваються стрімкими темпами, тому пізнавальний інтерес учнів відіграє ключову роль у мотивації до навчання. Поєднання можливостей інноваційних технологій з природнім бажанням дитини пізнавати світ, відкриває перед освітою горизонт можливостей.

Виховання екологічної свідомості в молодших школярів має на меті розвиток у них необхідних знань, умінь і навичок. Екологічна освіта в початковій школі – це не лише про заучування правил, а й про розвиток творчого мислення та уяви. Учні мають розуміти, як їхні дії впливають на навколишнє середовище, та навчитися шукати нестандартні рішення екологічних проблем. Квест може бути одним із ефективних інструментів для досягнення цієї мети.

У дослідженні Л. Присяжнюк, **квест** (від англ. quest – «виклик, пошук, пригода») визначено як змагання, зазвичай ігрового характеру, протягом яких команди або окремі гравці послідовно виконують заздалегідь підготовлені завдання (розв'язування головоломок, орієнтування на місцевості, побудова оптимальних маршрутів переміщення, пошук оригінальних рішень чи підказок тощо) для досягнення певної мети [22, с. 12].

Освітній квест розглядається як пошуковий спосіб реалізації освітніх цілей, який, на відміну від власне навчальної діяльності, містить елементи сюжету, рольової гри, пов'язаний з розшукуванням місць, об'єктів, людей, інформації, використовує ресурси певного середовища або ж інформаційні [22, с. 12].

Початком впровадження квест-технологій в освіті вважається кінець ХХ століття, саме професор Б. Додж запропонував використовувати пошуково-дослідницькі елементи. Його ідея полягала в перетворенні процесу навчання на захопливу подорож, під час якої учні шукають рішення, долають перешкоди та отримують задоволення від досягнень. Саме завдяки своїй схожості з грою квест-технологія перетворилася на потужний інструмент для розвитку пізнавальних здібностей учнів.

Вебквести є одним із різновидів методу проєктів, оскільки в їхній основі лежить проєктна методика, яка орієнтує учнів на проведення самостійної діяльності через індивідуальну, парну та групову роботу, а також на розв'язання навчальної проблеми. Варто розглядати вебквести як один із різновидів роботи за технологією «квест», у якій поєднується проєктний метод, проблемне та ігрове навчання, які здійснюються через застосування інформаційно-комунікаційних технологій в мережі Інтернет.

У методичній літературі вебквест розглядається як своєрідна дидактична гра, де учням пропонують самостійно знаходити інформацію за допомогою інтернету, використовуючи навички пошуку та аналізу даних.

Не зважаючи на схожість з ігровою діяльністю, квести передбачають глибоке занурення в інтерактивний світ, де учасники активно взаємодіють з інформацією та виконують різноманітні завдання. Такий підхід відображає сучасний освітній тренд, орієнтований на розвиток критичного мислення та інформаційної грамотності. Виконуючи завдання квесту та створюючи власні продукти, учні розвивають навички творчого вирішення проблем та прийняття відповідальних рішень, що готує їх до успішної роботи в сучасному світі.

Квест – це потужний інструмент у руках сучасного педагога. Його ефективність безпосередньо пов'язана з ретельним плануванням і вмілою реалізацією. Завдяки квесту можна досягти багатьох важливих освітніх цілей, але вибір методів навчання завжди залежить від конкретних завдань і особливостей учнів.

Б. Доджем і Т. Марчем створено «дорожню карту» квесту, яка включає такі структурні елементи:

- 1) вступ, з чітко прописаними головними ролями учасників або сценарій квесту, попередній план роботи, огляд усього квесту;
- 2) основне завдання проблемного характеру і підсумковий результат самостійної роботи;
- 3) список ресурсів;
- 4) опис етапів роботи;
- 5) критерії і параметри оцінки квесту;
- 6) керівництво до дій (тимчасові рамки, рекомендації по використанню електронних джерел, форм представлення результатів тощо.);
- 7) висновок та постановка нових завдань [27, с.145].

І. Большакова та М. Пристінська зазначають, що для того аби провести з учнями квест, педагогу необхідно підготувати:

- сюжет;
- правила;
- механіку гри;
- маршрут;
- підказки;
- завдання;
- систему оцінювання;
- призи [9].

Ключовим елементом будь-якого квесту є сюжетна лінія, яка може варіюватися від легких, безтурботних історій до неймовірних та захопливих пригод [9, с.13].

Сюжет (з *фр. sujet* – «тема», «предмет», від *лат. subjectum* – «підмет, суб'єкт») – це подія чи система подій, у яких розкриваються характери, які розв'язують суперечності між ними.

Те, що об'єднує всі хороші сюжети – це інтрига, непередбачуваність і цікавість. Кінцівка квесту завжди залишається загадкою, адже саме гравці, своїми діями, визначають, як завершиться ця захоплююча історія.

Квести відносяться до категорії ігор із чітко визначеними правилами, на відміну від відкритих творчих ігор. Ця особливість робить їх закритими системами, де учасники обмежені встановленими рамками. Незважаючи на те, що ініціаторами та розробниками квестів найчастіше є дорослі, діти можуть брати активну участь у процесі їх створення. Однак, незалежно від ступеня участі у розробці, всі гравці повинні досконало знати правила квесту та неухильно їх дотримуватися.

Маршрут квесту передбачає визначену послідовність його етапів, що включає в себе як фізичне переміщення учасників у просторі, так і виконання інтелектуальних завдань.

Існує кілька підходів до класифікації квестів у сучасній педагогіці, кожен з яких базується на певних характеристиках, зокрема за способом організації розрізняють лінійні, не лінійні (штурмові) та кільцеві.

Отож, *лінійний квест* передбачає логічний ланцюжок завдань, де розв'язання одного є ключем до наступного. Учасники рухаються крок за кроком, виконуючи завдання у чітко визначеній послідовності.

Нелінійні (штурмові) квести пропонують учасникам більше свободи дій. Вони можуть обирати різні шляхи для його проходження та вирішувати завдання кількома способами.

Суть *кільцевого квесту* полягає у наявності маршрута з циклічною структурою. Тобто, учасники розпочинають проходження з різних точок цього циклу, але у фіналі всі повертаються до своєї стартової позиції.

Для того, щоб перейти до наступної локації квесту, учасники мають отримати відмітку у маршрутному листі, який підтвердить правильність виконання попереднього завдання, а також знайти наступну підказку, що вкаже шлях до наступної локації.

Підказками можуть бути:

- запитання-підказки;
- відповідь на додаткове запитання;
- відгадка загадки;
- слова на певній сторінці книжки тощо [9, с. 20].

Система оцінювання квесту передбачає нарахування балів за кожен успішно пройдений етап. Результати фіксуються і підсумовуються в кінці для визначення переможця. Для забезпечення справедливості змагань, усім учасникам надається однаковий проміжок часу для виконання завдань.

Призи – це не просто подарунки, а й додаткова мотивація для учасників квесту. Вони мають викликати бажання досягти мети і отримати свою нагороду. Це можуть бути як смачні солодоці, так і оригінальні сувеніри, які будуть нагадувати про цікаво проведений час.

Отже, технологія «квест» має величезний потенціал для розвитку молодших школярів. Особливо ефективною вона є в екологічній освіті, оскільки сприяє формуванню стійкого інтересу до природи, поглибленню знань про навколишній світ, розвитку дослідницьких навичок та вихованню дбайливого ставлення до природи. Організуючи екологічний квест, педагог перетворює дитину з пасивного слухача на активного дослідника природи, сприяючи глибокому розумінню взаємозв'язків у природному середовищі.

Використання квестів в екологічному навчанні перетворює процес пізнання природи на захопливу гру, яка не лише розвиває інтерес до навколишнього світу, а й формує у здобувачів освіти відповідальне ставлення до нього. Адже в грі дитина не просто отримує знання, а й вчиться взаємодіяти з природою, розуміючи її закони.

Вебквест
«ВИВЧАЄМО ПРИРОДУ ТА ЗАХИЩАЄМО ПЛАНЕТУ»

Інформаційна картка

1	Тема вебквесту.	«Вивчаємо природу та захищаємо планету».
2	Мета вебквесту.	Дослідити різні аспекти природи та екології; навчити учнів відповідальному ставленню до природних ресурсів і показати, як вони можуть допомогти захистити планету.
3	Завдання вебквесту.	1. Допомогти учням відкрити для себе дивовижний світ природи, навчити берегти її і стати активними учасниками руху за її збереження. 2. Виховати в учнів розуміння того, що кожна їхня дія має наслідки для довкілля, і навчити їх приймати відповідальні рішення, які не шкодять природі. 3. Зацікавити учнів проблемами екології та спонукати їх до активної участі у природоохоронних заходах через різноманітні цікаві та доступні завдання.
4	Тривалість.	1-2 уроки.
5	Цільова аудиторія.	Учні початкових та середніх класів (8-12 років).
6	Ключові компетентності, спільні для всіх компетентностей вміння, які можна сформувані в учнів під час роботи над даним вебквестом.	<p><i>1. Екологічна компетентність.</i> Учні отримують знання про екосистеми та екологічні проблеми, розвивають практичні навички, необхідні для охорони природи, також у них формується відповідальне ставлення до навколишнього середовища та навички активної участі у вирішенні екологічних проблем.</p> <p><i>2. Інформаційно-цифрова компетентність.</i> Під час участі у вебквесті учні можуть користуватися різними джерелами інформації (книги, Інтернет), вчать аналізувати дані, шукати факти про природу та проблеми екології. Виконання завдань за допомогою цифрових інструментів розвиває навички роботи з технологіями.</p> <p><i>3. Соціальна і громадянська компетентність.</i> Вебквест є чудовою можливістю для учнів об'єднатися в команди, спільно шукати рішення, ділитися знаннями та розвивати навички командної роботи.</p> <p><i>4. Уміння вчитися впродовж життя.</i> У процесі виконання вебквесту учні набувають навичок самостійного пошуку інформації, формулюють дослідницькі питання та знаходять на них відповіді, що стимулює їхню пізнавальну активність та розвиває критичне мислення.</p>

		<p><i>5. Здоров'язбережувальна компетентність.</i> Вебквест стає інтерактивною платформою для формування в учнів екологічної свідомості, адже вони дізнаються про важливість збереження природних ресурсів і розуміють, що їхні щоденні дії можуть позитивно впливати на стан довкілля та їхнє власне здоров'я.</p> <p><i>6. Комунікативна компетентність.</i> Презентуючи результати своєї роботи та обговорюючи їх з однокласниками, учні не лише вдосконалюють свої комунікативні навички, але й формують глибоке розуміння важливості екологічних дій. Вони навчаються чітко формулювати думки, переконливо аргументувати свою позицію та ефективно співпрацювати в команді, сприяючи таким чином не лише особистому розвитку, а й формуванню екологічної свідомості всього класу в цілому.</p> <p><i>7. Ініціативність і підприємливість.</i> Беручи участь у вебквестах, учні вчаться мислити креативно, шукати нестандартні рішення та брати відповідальність за свої дії. Це допомагає сформувати у них підприємницький підхід до вирішення проблем, який стане в пригоді не лише в екологічних заходах, а й у подальшому житті.</p> <p><i>8. Культурна компетентність.</i> Вебквест допомагає розвивати культурну компетентність через креативні завдання, спрямовані на створення плакатів, малюнків або інших творчих робіт на тему захисту природи.</p>
	<p>Предметні (галузеві) компетентності.</p>	<p><i>1. Природничо-наукова компетентність.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Розуміння, яким чином рослини, тварини, ґрунт, вода і повітря впливають один на одного й утворюють єдину систему. • Теоретичне ознайомлення з поняттями екології, біорізноманіття та практичних аспектів охорони навколишнього середовища. • Вміння провести прості досліди і спостереження за природними явищами, а також аналіз змін у природі, спричинених як природними факторами, так і діяльністю людини. <p><i>2. Технологічна компетентність.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку інформації та представлення результатів (презентації, відео, інфографіка). <p><i>3. Комунікативна компетентність.</i></p>

- Розвиток навичок співпраці: обговорення ідей, прийняття рішень.
 - Здатність вести діалог, висловлювати свої думки та аргументувати свою позицію щодо екологічних питань.
- 4. Соціальна та громадянська компетентність.*
- Усвідомлення своєї ролі як члена суспільства у збереженні природи.
 - Відповідальне ставлення до власної діяльності, яка впливає на природу та довкілля.
 - Формування навичок участі в екологічних ініціативах (прибирання територій, садження дерев, сортування сміття).
- 5. Математична та логічна компетентність.*
- Використання математичних знань для аналізу даних: підрахунок кількості відходів, тощо.
 - Вміння аналізувати та інтерпретувати екологічну інформацію за допомогою чисел та графіків.
- 6. Емоційно-ціннісна компетентність.*
- Формування позитивного ставлення до природи, емоційної відповідальності за її стан.
 - Розвиток особистісних цінностей, пов'язаних із турботою про живі організми та ресурси планети.
- 7. Креативна компетентність.*
- Стимулювання творчого підходу до вирішення екологічних проблем.
 - Використання креативних ідей для розробки екологічних ініціатив, плакатів, акцій щодо захисту довкілля.
 - Розвиток творчих здібностей у процесі виготовлення екопоробок або малюнків на тему охорони природи.
- 8. Естетична компетентність.*
- Виховання естетичного смаку через спостереження за красою природи.
 - Розвиток естетичної чутливості до навколишнього середовища, створення гармонійного простору.
- 9. Здоров'язбережувальна компетентність.*
- Формування уявлення про зв'язок між чистотою довкілля та здоров'ям людини.
 - Усвідомлення важливості підтримання екологічної чистоти для фізичного та емоційного благополуччя.

7	Формат проведення.	Онлайн, на комп'ютері або планшеті. Учні можуть виконувати завдання індивідуально або у командах.
8	Етапи вебквесту.	<p>Квест складається з кількох етапів, кожен з яких відображає певну екологічну проблему або тему (збереження води, сортування сміття, забруднення повітря тощо). На кожному етапі учасники виконують запропоновані завдання, отримують підказки або ключі для переходу до наступного етапу.</p> <p>I етап - «Подорож до лісу». <i>Мета:</i> ознайомити учнів з біорізноманіттям і значенням лісових екосистем. <i>Хід роботи:</i> учасники вивчають, які рослини та тварини живуть у лісі. Учнім потрібно дати відповіді на запитання або пройти вікторину щодо різних видів рослин і тварин. За правильні відповіді учні отримують підказку для переходу до наступного етапу. <i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Впізнайте рослину за її листям (вибір з кількох варіантів). 2. Визначте, які тварини живуть у лісі, а які – в іншому середовищі. 3. Відеозапитання про лісові екосистеми. <p>II етап - «Захистимо воду». <i>Мета:</i> пояснити важливість збереження води та показати практичні способи економії водних ресурсів. <i>Хід роботи:</i> Учні переглядають коротке відео або інфографіку про забруднення води. Потім – розв'язують задачі, наприклад: як зменшити забруднення водних ресурсів, що робити, щоб економити воду вдома. <i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Запропонуйте 3 основні способи економії води вдома. 2. Виберіть правильну поведінку у побутових ситуаціях (миття рук, посуду тощо), щоб зберегти воду. 3. Складіть список продуктів, які потребують найбільше води при їх виробництві. <p>IV етап – «Збережемо повітря». <i>Мета:</i> сформувати в учнів розуміння важливості чистого повітря і показати, як людина може впливати на його збереження. <i>Хід роботи:</i> учасники вивчають вплив людини на якість повітря. Обирають правильні варіанти дій, які допоможуть зберегти повітря чистим, і знайти екологічно чисті способи пересування. <i>Завдання:</i></p>

		<p>1. Виберіть правильні способи зменшення забруднення повітря (користування велосипедом, зменшення використання автомобілів, висаджування дерев).</p> <p>2. Участь у вікторині про вплив забруднення повітря на здоров'я.</p> <p>V етап – «Екодетективи».</p> <p><i>Мета:</i> розвинути у дітей відповідальність за довкілля та навчити їх знаходити рішення для подолання екологічних проблем.</p> <p><i>Хід роботи:</i> Учні виступають у ролі екодетективів. Вони отримують серію завдань для виявлення джерел забруднення та пропонують рішення для збереження природи.</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знайти та описати три основні джерела забруднення у віртуальному місті. 2. Розробити план дій для збереження природи у своїй школі або місті (прикладі дій, які можуть зробити учні). <p>VI етап - Фінал квесту.</p> <p>Усі учасники, які виконали завдання вебквесту, отримують сертифікати «Юного захисника природи» або інші символічні нагороди. Найактивніші учні можуть отримати призи (екологічні блокноти, екосумки або значки).</p> <p><i>Результати вебквесту:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Учні дізнаються більше про природу та екологію. 2. Засвоюють практичні навички щодо збереження води, чистого повітря та сортування сміття. 3. Відбувається розвиток екологічного мислення та відповідального ставлення до природи у дітей.
9	<p>Способи, критерії оцінювання діяльності учнів з кожного завдання та форми зворотного зв'язку.</p>	<p>При оцінюванні квесту враховується не лише досягнення кінцевого результату, а й участь, активність, креативність, комунікаційні навички та емоційне залучення дітей. Ключовими критеріями для оцінювання квесту є:</p> <p><i>1. Участь та залученість:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - активність: оцінюється рівень участі кожного учасника в квесті, чи були всі залучені до виконання завдань; - ентузіазм: наскільки учні проявляли інтерес та ініціативу під час виконання завдань; - співпраця: взаємодія учасників один з одним, чи допомагали вони один одному та чи працювали в команді.

2. Виконання завдань:

- точність виконання: виконання всіх завдань квесту згідно з інструкціями, дотримання вимог;
- час виконання: швидкість виконання завдань, проходження учасниками квесту в межах встановленого часу;
- креативність рішень: використання учнями творчого підходу для вирішення завдань, знаходження нестандартних рішень.

3. Комунікаційні навички:

- спілкування: позитивне та конструктивне спілкування між учасниками, вміння слухати один одного, обговорення стратегій;
- розподіл обов'язків: правильність розподілення учасниками ролей та завдань в команді, взаємодопомоги у складних ситуаціях.

4. Здатність до вирішення проблем:

- логічне мислення: застосування логічного та аналітичного мислення для вирішення поставлених завдань;
- здатність до адаптації: вміння швидко змінити стратегію або підхід у разі виникнення труднощів.

5. Соціально-емоційні навички:

- емоційна стійкість: реагування учасників на складнощі або невдачі під час квесту, збереження позитивного настрою, вмотивованість;
- підтримка однолітків: взаємопідтримка учасників у процесі, допомога товаришам у подоланні труднощів.

6. Рефлексія та підсумки:

- Вміння робити висновки: оцінюється здатність учасників зробити висновки після проходження квесту, обговорення, що їм вдалося, а що – ні;
- самооцінка: оцінювання своєї роботи, командної роботи, що вони хотіли б покращити в майбутньому.

7. Дотримання правил:

- правила гри: оцінюється, наскільки добре учасники дотримувалися встановлених правил і норм поведінки під час квесту.

8. Результативність:

- досягнення мети: виконання учасниками всіх завдань квесту та досягнення головної мети.
- нагороди та бонуси.

9. Розвиток умінь та навичок:

- особистісний розвиток: розвиток таких навичок, як лідерство, відповідальність, здатність до планування;

		- розвиток навичок співпраці та взаємодії в команді.
10	URL-адреса вебквесту	https://quests.in.ua/view/?quest=75314&scr=56
11	Використані джерела	Литвиненко Л. Практикум зі створення вебквесту: від розробки до впровадження. URL:https://www.youtube.com/watch?v=FYg1CqHUEbU;

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Згідно з концепцією Нової української школи, екологічна грамотність та піклування про навколишнє середовище, тобто уміння розумно й раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, є однією з ключових освітніх компетентностей [16].

Тому, екологічна освіта має бути безперервною й тривати на всіх ланках закладу освіти. Крім того, важливо внести зміни в освітні програми для успішної інтеграції екологічної компетентності. Це дозволить зміцнити екологічні знання, розвинути екологічні навички та вміння, сформувані екологічне мислення, цінності, досвід, які учень зможе застосовувати у своєму житті.

З метою формування екологічної компетентності та подолання освітніх втрат пропонуємо низку авторських прийомів та прикладів для учнів початкової освіти (1-4 класи) за типовими освітніми програмами, розробленими під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас, 3-4 клас.

«Екологічний ланцюжок»

Його метою є розширення та узагальнення знань з теми, що вивчається; формування уявлення про взаємозв'язок явищ і понять; стимулювання розумової активності, розвиток пам'яті, уваги, формування логічного мислення.

Цей прийом є універсальним для використання на будь-яких типах уроків та на матеріалі різних навчальних дисциплін. Наприклад, на уроці математики, вивчаючи тему «Порядок дій у прикладах», учень розставляє правильний порядок дій на спеціально розроблених тематичних картках і дізнається, що в природі також існує ланцюжок явищ та процесів (ланцюжок живлення, кругообіг води, ріст рослин тощо). Довжина цього ланцюжка може складатись від трьох до шести ланок в залежності від віку учнів.

Наприклад: *розв'яжи колові приклади та пригадай, який коловий обіг відбувається в природі.*

«Сортування»

Цей прийом актуалізує розуміння учнів/учениць виокремлювати та групувати ті чи інші поняття за певними ознаками. Отримавши завдання, здобувачі освіти аналізують речення, текст, визначають та виділяють необхідну інформацію за певними ознаками, формують відповідні групи. Доречним буде порівняння зазначеного процесу із сортуванням відходів до відповідних контейнерів. Важливо для завдань добирати тексти саме екологічного спрямування.

Наприклад: розподіли рослини за їх видами.

Наприклад: розсортуй правильно сміття.

«Твій вибір»

Завдяки цьому прийому учень/учениця вчиться аналізувати поняття на основі вивченого раніше матеріалу, робити висновок, узагальнювати та обирати правильну відповідь. Матеріал, що добирається для завдань, має бути екологічного змісту.

Наприклад: склади пазл та проаналізуй зображене на малюнках, склади правила поведінки в природі.

Наприклад: відгадай загадки про первоцвіти та з'єднай зі словами-відгадками. Розкажи, чому їх треба захищати.

«Друге життя»

Цей метод можна використовувати, наприклад, на уроці літературного читання, виконуючи завдання «Придумай свою кінцівку», або на уроці української мови для розвитку навички перетворення розповідного речення на питальне й спонукальне, або на уроці математики під час завдання перетворення прикладів з додаванням-відніманням тощо. Учні мають засвоїти, що так само й об'єкту довкілля можна дати друге життя.

Наприклад: утвори нові речення. Не змінюй слова в реченні. Додавай частку НЕ до дієслів або відкидай. Як змінилося значення речення? Поясни, які речення за інтонацією утворилися, як ти їх розумієш.

Наприклад: розглянь зображення старих речей, які отримали нове життя. Добери до кожного з них відповідне дієслово.

«Планета думок»

Рекомендується використовувати на початку уроку для повторення вивченого матеріалу. Цей метод спонукає дітей до міркування про те, як їхні знання з різних дисциплін можуть покращити екологічну ситуацію на планеті. Діти повинні сформулювати свої власні ідеї у вигляді коротких висловлювань.

Наприклад: дай визначення частинам мови. Як називається наша планета? Добери відповідні слова різних частин мови.

Наприклад: поміняй слова місяцями так, щоб утворилося прислів'я про природу. Поясни їх значення.

Педагогу варто пам'ятати про помірковане використання цих прийомів на уроці (не більше двох), аби не відхилитися від основної мети уроку. Водночас, системне використання зазначених прийомів дозволяє сформувати цілісну систему знань з екологічної свідомості й розвинути екологічну компетентність для збереження природи та створення сталого майбутнього у подальшому житті.

Діапазон наведених авторських прийомів учитель може розширити, урахувавши освітні втрати та навчальні розриви. Оскільки, ці підходи сприятимуть створенню навчального середовища, яке стимулює та підтримує і водночас допомагає учням надолужувати навчальні прогалини та досягати успіху в навчанні.

Отже, використання діяльнісного підходу забезпечує комплексну підтримку дитини у всіх сферах її життя: соціальної, матеріальної, емоційної, когнітивної та духовної.

У процесі зазначених вище активностей учні комунікують один з одним та з учителем, залучаються до різноманітних взаємодій та мають можливість ділитися своїми думками й емоціями, що сприяє розвитку соціальних навичок (таких, як співпраця, спілкування, емпатія), а також мотивує до навчання та робить його більш приємним і захоплюючим на рівні емоцій, що важливо для формування екологічної компетентності, навичок екологічної поведінки, екологічного способу життя.

Взаємодія з використанням різних матеріалів – предметів з довкілля – є важливою складовою дитячого досвіду. Важливо зазначити, що ці матеріали, які застосовуються під час діяльності, відіграють значну роль у формуванні в дітей відчуття відповідальності та власної значущості щодо збереження екології.

Важливим аспектом використання зазначених методів та прийомів є також і когнітивний компонент, який полягає у задоволенні потреби дитини в пізнанні нового та дослідженні навколишнього світу. Цікаві виклики, що пропонуються, стимулюють до пошуку та дослідження, мотивують повертатись до вирішення проблеми знову і знову, робити висновки та генерувати нові ідеї.

Завдяки втіленню зазначених підходів у діяльній взаємодії з учнями, педагог стає рушійною силою їхнього екологічного розвитку. Пропонуючи цікаві виклики, він допомагає дітям розвинути соціально-емоційні навички та навички вирішення екологічних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусенко І.В. Формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» : метод. посіб. Київ: Педагогічна думка, 2020. 75 с.
2. Анцифрова І. Екологічна освіта в системі НУШ. URL: <https://osvita.ua/blogs/89292/>
3. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2021. 64 с.
4. Випалена земля і забруднена вода: катастрофічні екологічні наслідки війни росії проти України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ekolohichna-katastrofa-cherez-viynurosiyi/31921705.html>
5. Державний стандарт початкової освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
6. Екологічна компетентність учителя Нової української школи: навч.-метод. посіб. / уклад. Коваль О. В., Погасій І. О. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2019. 40 с.
7. Екологічна культура особистості. З досвіду роботи закладів фахової передвищої освіти: метод. реком. Київ: Науково-методичний центр ВФПО. 2022. 207 с.
8. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Большакова І., Пристінська М., Ареф'єва В. Квести в початковій школі. Київ : «Перше вересня», 2016. 136 с.
10. Квест як форма навчання вдома. URL: <https://nus.org.ua/articles/kvest-yak-forma-navchannya-vdoma/>
11. Концепція екологічної освіти України. *Інформаційний збірник МОН України*. 2022. № 7. С. 3-23.
12. Купчак С. Б. Особливості реалізації проектної технології навчання у початковій школі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. № 63. 2018. С. 95-98.
13. Курняк Л. М. Екологічна культура: поняття та формування. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2015. № 10. С. 48-51 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znphist_2015_10_14
14. Липова Л., Лукашенко Т., Малишев В. Екологічна компетентність особистості в умовах фундаменталізації освіти. *Освіта регіону: Політологія, психологія, соціальні комунікації*. 2012. № 3. 246 с.

15. Мелаш В., Ковальчук К. Теоретико-методичні засади формування екологічної компетентності молодших школярів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2013. № 10. С. 118-121.
16. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
17. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
18. Онопрієнко Оксана. Проектна діяльність у початковій школі: метод. посіб. Київ: ТОВ «СІТПРІНТ», 2013. 83 с.
19. Організація проектної діяльності екологічного спрямування в початковій школі: навч.–метод. посіб. / уклад: Коваль О. В., Карпенко О. Ф. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 96 с.
20. Пашанова Т.О. Проектна діяльність у початковій школі: від ідеї до реалізації. *Упровадження сучасних технологій для реалізації завдань освітніх галузей НУШ* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. м. Кропивницький, 23 жовтня 2024 р.
21. Серік. О.В. Практика виконання екологічних проектів у школі. Харків: Основа, 2016. 110 с.,
22. Присяжнюк Л. Екологічний квест як освітня технологія. *Дошкільне виховання*. 2018. № 6. С. 12-17.
23. Проектна робота в початковій школі: метод. посіб. The LEGO Foundation. Запоріжжя: Статус, 2023. 212 с.
24. Староста В.І. Цифрові інструменти як засіб покращення результатів навчання майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах воєнного стану в Україні. *Неперервна освіта нового сторіччя: виклики та пріоритети* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. Електронний збірник наукових праць ЗОШПО. № 4(51). 2022.
25. Толочко С. В., Бордюг Н. С., Міронєць Л. П. Знаю. Вмію. Дію: навч.-метод. посіб. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 121 с.
26. Федій О., Макаренко Я., Мірошніченко Т. Формування екологічної компетентності молодших школярів засобами екологічної стежки. *Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр.* Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2022. Вип. 26. С. 216-230.
27. Хващевська О. О. Хорунжа В. С. Характерні особливості квест-технології як ефективного засобу навчання молодших школярів. *Інноваційна педагогіка (спецвипуск)*. 2019. С.143-146.

ДЛЯ НОТАТОК

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Інформаційно-методичні матеріали
з досвіду роботи РОСЧИСЛАВ Тетяни Вікторівни,
вчителя початкових класів комунального закладу
«Академічна гімназія Кропивницької міської ради»

Підписано до друку 24.12.2024 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Друк – принтер. Тираж 100 прим.
Зам. № 451

КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна, 39/63,
Кропивницький, 25006

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення освітнього
процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна,
39/63, Кропивницький, 25006